

ХАНС МАГНУС ЕНЦЕНСБЕРГЕР СЪОБЩЕНИЯ ЗА ЛИРИЧЕСКАТА ДЕЙНОСТ

Превод от немски: Надежда Андреева, —

chitanka.info

Това, че тя е все още между нас, граничи с чудо. Дори имената ѝ звучат вече като ехо от стари времена: поезия, стихотворство, лирика. Странното е, че още има хора, които не желаят да се откажат от работата с този красив анахронизъм.

Но литературната институция цени своите рутинни придобивки, а те са толкова жилави, че тя обсъжда, интерпретира и подрежда по азбучен ред в антологии лирици, поети, сякаш аномалиите на това изкуство се разбират от само себе си.

Например, неговото своеобразно упорство. Напук на целия прогрес в нашата индустриална култура едва ли има човек, който да не знае наизуст някой и друг стих, па бил той само римувана детска игрословица, шлагерен текст или пасаж от Отче наш. Стихотворението е единствената литературна форма, която и днес, както преди няколко хиляди години, се запазва в главата, макар и в минимална дозировка: текст, който като остатък от предграмотността, може да помине и без писменост и без други акумулиращи медии. Както вица и слуховете, поезията притежава завидната способност да циркулира без индустриални посредници.

Стига се до смайващи постижения на паметта. Все още може да срещнете личности, които, без някой да ги принуждава, са в състояние да възпроизведат цели редове, — какво говоря, цели строфи от Хайне, Бен или Айхендорф. Април бил най-жестокият месец, или човек не бил „никога тъй самотен както през август“: своенравно се повтарят такива трудно доказуеми твърдения. Дори сред журналисти и дипломирани инженери може да се чуе при разговор кой язди тъй късно в нощта и вятъра и къде се намират зъбите на акулата.

Заблуждава се онзи, който вижда в подобни спомени само остатък от образованието, складирани находки от една приближаваща своя край рецепционна история. При най-добра воля не може да се поддържа твърдението, че поезията е мъртва. Няма в Германия редактор, лектор, критик, който не би могъл да го обори. Грамади от пратки се трупат върху масите на тези хора. Те се виждат буквално засипани в преспи от стихове и знаят, че в тази страна има не само десетки, но стотици хиляди поетеси и поети. Това са люде от всички класи, слоеве и професии, мъже и жени, стари и млади, които посягат към перото или химикалката. Всъщност най-висок е броят на учениците и студентите. От това би могло да се направи извод, че и

днес, както преди сто години, поетическият тласък е част от нормалния процес на социализация. В този смисъл лириката остава безсъмнено форма на саморазбиране и самолечение. Така поне отчасти, се обяснява може би и една от най-чудноватите черти на тази практика: факта, че се пишат много повече стихотворения, отколкото се четат. Поезията е единствената масова медия, при която броят на продуцентите надвишава този на консуматорите.

Ръка за ръка с необходимостта да се съчиняват стихотворения върви отвращението те да се четат. Често тези противоречиви чувства се срещат при едно и също лице. Все едно волът, който вършее, да обяви гладна стачка. Но решителното нежелание да опознаят продукцията на другите отличава също много „професионални“ поети и поне в това отношение те са единни с мнозинството от своите съвременници, които като тях предпочитат да четат комикси или криминални романи или просто вестника.

И така не бива да ни учудва, че публиката на поезията е съвсем малка. Това обстоятелство хвърля в отчаяние много лирици, които четат само собствената си лирика. По-интересна от липсата на търсене е големината на тази ограничена публика: броят на читателите, които вземат в ръка една нова, до известна степен претенциозна стихосбирка, може емпирично да се определи доста точно. Той възлиза на 1354. Тази цифра (Енценсберговата константа) е не само независима от моди, публичност, „духа на времето“; тя — и тук работата става мистериозна — важи универсално, за всяка езикова общност, безразлично дали тази общност населява цял континент или малко парченце земя върху глобуса. Добрият поет може да разчита в Исландия (250 000 жители) на точно толкова читатели, колкото и в Съединените щати (250 милиона). Всички се придържат към това своеобразно правило, естонци и италианци, българи и французи, немци и баски (само руснаците правят изключение, което не мога да обясня на това място). Накъдето и да отправиш поглед, вчера и днес читателите на стихотворения са ограничено, радикално, но стабилно малцинство.

Този малцинствен статус има като следствие друга аномалия, която е толкова добре позната на поети и издатели, че никому не идва на ум да я сметне достойна за споменаване. Имам пред вид невъзможността стихотворенията да се превръщат в пари. Жалбата по

тоя повод е антистрофа към друга стара песен: песента за продаваемостта на изкуството. В такива песни сърдечната антипатия към модернизма се свързва без усилие със свещения гняв срещу капитализма.

Неохотно бих се включил в смесения хор, който тя интонира. Въпросът какво струва изкуството и колко печелят творците не е интересен като политически проблем и не върши работа като естетически критерий. Вярно е всъщност, че при нашата култура няма нищо, от което някоя индустрия да не извлече своя прехрана, от Диско-саунд до космологията, от телевизионните състезателни игри до пра-виковете, от Дзен-будизма до метатеорията. И това не важи само там, където има думата свободното предприемачество; то важи и за високо субсидирани от държавата, контролирани от чиновници заведения като опери и музеи. А не може да се каже, че културната институция се нуждае от голяма публика. Всеки управител на картинна галерия знае, че са достатъчни сто платежоспособни, влиятелни заинтересувани лица, за да се празнува всеки ден отново мистичната сватба на изкуството с капитала.

С една дума: както навсякъде, така и в областта на културата цари плътно подредено и безмилостно делово оживление. Пазарът е пазар, все едно дали се отнася до звуци или картини, романи или теории. Едва на този фон може да се разбере какво означава фактът, че един участник в играта, лирикът, липсва на тази сцена. Пазар на поезията няма. Стихотворението е единственият продукт на човешката духовна дейност, който притежава имунитет срещу всеки опит да бъде оползотворен. Трябва вече да кажа: погледната в тази светлина, неговата често оплаквана непродаваемост изглежда като загадъчна привилегия.

Издание: сп. „Пламък“, брой 5–6, 01.05.2002

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.